

ATBILDĪGA ĢENERATĪVĀ MI IZMANTOŠANA

9.–12. klase

► Nodarbības mērķis

Skolēni spēs kritiski izvērtēt ģeneratīvā MI rezultātus un izmantot tos kā ierosmi sava stāsta radīšanā.

► Mācību priekšmets

Svešvaloda, māksla

► Jēdzieni, atslēgas vārdi

Mākslīgais intelekts

Ģeneratīvais MI

Orģinalitāte

► Kā pārlicināties, ka nodarbības mērķis ir sasniegts?

Katrs skolēns ir izveidojis oriģinālu komiksu, ierosmei izmantojot MI.

► Resursi

Mobilais telefons, planšete vai dators ar interneta pieslēgumu

Pildspalva un papīrs

Ilgums: 40 minūtes

Uzmanības piesaiste, aktivizēšana (5 min.)

Pedagogs izvēlas tēmu un sagatavo vienu cilvēka rakstītu teksta rindkopu un vienu rindkopu ģenerē *ChatGPT*. Darbā ar *ChatGPT* var izmantot uzvedni: raksti īsu rindkopu par [ievietot tēmu]. Parādiet rindkopas skolēniem un pajautājiet, kura no tām viņiem patīk labāk un kāpēc? Pēc tam pajautājiet, kas, viņuprāt, ir radījis šos tekstus? Kā tie atšķiras?

Galvenā daļa (30 min.)

1. Uzvedņu veidošana. Skolotājs demonstrē skolēniem *ChatGPT* veidoto tekstu atšķirību, pamatojoties uz definēto uzvedņu detalizācijas pakāpi. Ieteicams parādīt trīs uzvednes – abstrakts uzdevums, uzdevums par konkrētu tēmu un detalizēts uzdevums. Šajā nodarbības posmā var izmantot piemēru (1. pielikums), kas radīts, izmantojot *ChatGPT 3.5* (bezmaksas versija) vai skolēni kopā ģenerē savus piemērus katrai no uzvednēm.
2. Skolēni sadalās grupās pa pieci un saņem 2. pielikumu. Ērtākam darbam ieteicams to ievietot tiešsaistes sadarbības lietojumprogrammā (*Teams*, *Google dokumenti*, *board.net (etherpad)*), lai skolēni tiešsaistē var ievietot trūkstošās teksta daļas, izveidojot detalizētu darba uzdevumu *ChatGPT*. Kad skolēni tekstu papildinājuši, katras grupas teksts pa vienam tiek kopēts *ChatGPT*, kopīgojot *ChatGPT* izvadi ar katru

grupu. Grupa turpinās darbu ar *ChatGPT* ģenerēto tekstu.

3. Skolēni grupās saņem 3. pielikumu un izvēlas 1–2 apgalvojumus, idejas, faktus, kurus viņi nupat ģenerētajā tekstā pārbaudīs. Informācijas pārbaude notiek tīmeklī – uzticamās ziņu vietnēs, avotos. Svarīgi ir mudināt skolēnus atrast un salīdzināt vairākus informācijas avotus, meklēt konkrētus citātus un atsauces, kas pamato faktu nesakritību, atšķirības ar MI sniegto informāciju. Rezultāti tiek pierakstīti: skolēnu atrastais avots; kā zināt, vai tas ir uzticams; vai MI sniegtā informācija ir patiesa? Ja daži MI tekstā ietvertie apgalvojumi ir neprecīzi, nepareizi, skolēni, pamatojoties uz faktu pārbaudes rezultātiem, maina tos.

4. Skolēni atzīmē *ChatGPT* ģenerētajā tekstā atslēgas vārdus, interesantākos aspektus. Saruna klasē – kā var vizualizēt šo tekstu, lai tas būtu saistošs vienaudžiem.

Ieteikumi darbam:

- Koncentrējieties uz galvenajiem stāsta elementiem, piemēram, galvenajiem varoņiem, vidi un svarīgākajiem mirkļiem.
- Identificējiet un vizualizējiet emocionālus mirkļus vai izpausmes – raksturu, garastāvokļa izmaiņas un dramatiskus notikumus. Komiksi bieži izmanto sejas izteiksmes un ķermeņa valodu, lai efektīvi nodotu emocijas.
- Vizualizējiet darbību. Piemēram, skrienošs tēls vai kustīgs objekts bieži vien ir saistošāks nekā statisks apraksts.
- Izmantojiet dialogu vai domu burbuļus, lai nodotu svarīgu vēstījumu.

Idejas komisku veidošanai pieejamas šeit: <https://app.box.com/s/sdjaf7d7g0pyydgml1rux3ckvcgf98n>. Ja komiksi veidoti papīra formātā, iesakām klasē veidot to izstādi.

Piezīme: nodarbību var īstenot, integrējot dzimtās valodas, dizaina un tehnoloģiju un mākslas stundas. Valodu stundās notiek darbs ar tekstu, tā uzlabošana, komiksu veidošanas vizuālā daļa tiek veikta dizaina un tehnoloģiju stundā, izmantojot dizaina programmas, vai mākslas stundā, izmantojot izvēlētās tehnikas.

Refleksija (5 min.)

Sadaliet skolēnus trīs grupās un uzdodiet katrai grupai vienu jautājumu:

1. Kā *ChatGPT* var būt noderīgs radošās aktivitātēs?
2. Kāpēc jāpārbauda MI sniegtā informācija?
3. Kā saglabāt autentiskumu, izmantojot tādus rīkus kā *ChatGPT*?

Katrai grupai pēc 3 minūtēm jāsniedz atbilde vienā teikumā.

1. stāsts

Uzvedne *ChatGPT*: uzraksti stāstu, ne garāku par 150 vārdiem* (*garums norādīts, lai piemērs būtu īsāks).

„Nelielā piekrastes pilsētiņā atradās bāka. Tā bija stāvējusi gadiem ilgi un droši vadījusi kuģus cauri bīstamajiem ūdeņiem. Runāja, ka bākā mīt gars, kas sargā un uzrauga jūrniekus un pilsētniekus. Kādā vētrainā naktī ceļotāju kuģis nokļuva spēcīgā vētrā. Apkalpe bija zaudējusi cerību, līdz ieraudzīja spožu gaismas staru, kas spīdēja cauri tumsai. Jūrnieki sasniedza krastu, pateicoties norādītajam gaismas ceļam. Nākamajā rītā pilsētnieki pludmalē atrada gliemežvāku, no kura izstaroja spoža gaisma. Vietējie uzskatīja, ka tā ir bākas gara dāvana. Kopš tās dienas bāka spīdēja vēl spožāk kā cerības un aizsardzības simbols visiem, kuri uzdrošinājās doties vētrainajā jūrā.”

2. stāsts par kiberbulingu

Uzvedne *ChatGPT*: uzraksti stāstu par kiberbulingu, ne garāku par 150 vārdiem.

„Klusā piepilsētas rajonā dzīvoja dzīvespriecīga pusaudze Sāra. Diemžēl viņas dzīve mainījās, kad viņa saskārās ar bulingu virtuālajā pasaulē. Viss sākās ar aizvainojošiem komentāriem sociālajos tīklos. Tie pakāpeniski pārauga ļaunās ziņās, kas sagrāva meitenes pašapziņu. Sāra uzticējās saviem vecākiem, kuri nekavējoties rīkojās. Viņi ziņoja par kiberbulingu skolai un sociālo tīklu administratoriem. Sāra apmeklēja arī psihologa konsultācijas.

Ar tehnoloģiju un atbildīgu pieaugušo palīdzību ātri tika atklāta pāri darītāja identitāte. Izrādījās, ka tas ir kāds klasesbiedrs, kurš ar agresīvu uzvedību slēpj pats savu nedrošību. Sāras vecāki saprata, ka svarīgi šajā situācijā izrādīt sapratni un līdzjūtību, nevis vairot negatīvās emocijas atbilstoties. Ar sarunām un iekļautību pāri darītājs saņēma atbilstošu palīdzību. Sāras pieredze kļuva par mācību citiem, uzsverot, cik svarīgi ir risināt kiberbulingu gan ar tehnoloģiju palīdzību, gan arī ar cilvēku attieksmi.”

3. dialogs starp diviem jauniešiem – kiberbulinga upuri un jaunietai, kurš sniedz padomus

Uzvedne *ChatGPT*: uzraksti dialogu starp diviem pusaudžiem. Viens jaunietais ir kiberbulinga upuris, bet otrs sniedz padomus rīcībai konkrētajā situācijā. Sarunai jābūt īsai, jāievēro sarunvalodas stils. Upuri sauc Emma, viņas padomdevējs ir Aleks.

„Emma: Hei, Aleks, vai es varu ar tevi parunāt?

Aleks: Protams, Emma. Kas noticis?

Emma: Es esmu saņēmusi naidpilnas, pazemojošas ziņas tiešsaistē. Tās mani ļoti biedē.

Aleks: Tas nav forši! Vai bloķēji rakstītāju?

Emma: Jā, bet viņš turpina veidot jaunus profilus.

Aleks: Ziņo par katru profilu administratoriem un noteikti par šo situāciju pastāsti kādam pieaugušajam, piemēram, vecākiem vai skolotājam.

Emma: Es baidos, ka tas situāciju varētu tikai pasliktināt.

Aleks: Neļauj bailēm uzvarēt! Tava drošība un garīgā veselība ir vissvarīgākā.

Emma: Paldies, Aleks! Es pamēģināšu.”

Veidne darbam:

Tēma ir ____1____. Uzraksti ____2____. Tam vajadzētu būt ____3____. Tajā ir ____4____ tēli. Pirmais tēls _____. Otrais tēls _____. ____5____. Dodiet tēliem ____6____ vārdus. Teksta stilam jābūt ____7____. Izmantojiet vārdu krājumu, kas ir izplatīts ____8____. Papildinformācija: ____9____.

1. Nosakiet teksta tēmu!
2. Nosakiet teksta veidu – stāsts, dzejolis, dialogs!
3. Nosakiet būtiskus teksta aspektus, t.i., garš, īss, ne vairāk kā 5 rindkopas, mazāk par 50 vārdiem, saistīts stāstījums, tēzes, ideju saraksts!
4. Nosakiet tēlu skaitu! (Iesakām noteikt ne vairāk kā 3 tēlus.)
5. Aprakstiet savus varoņus – kādas problēmas tiem ir, kurš palīdzēs tās risināt utt.! Aprakstiet varoņus tik detalizēti, cik jums nepieciešams. Nekoncentrējieties uz vizuāliem aprakstiem! (Šis rīks (bezmaksas versija) nodrošina tikai teksta rezultātus.)
6. Varat norādīt, kādas tautības vārdus vēlaties redzēt tekstā, t. i., lietuviešu, latviešu, igauņu, britu. Ja vēlaties pats nosaukt savus varoņus, varat to izdarīt, zem katra varoņa apraksta norādot konkrētu vārdu. Šādā gadījumā izdzēsiet šo uzvednes daļu.
7. Varat norādīt stilu, piemēram, lietišķs, sarunvalodas, futuristisks, viduslaiku u. c.
8. Nosakiet atbilstošo valodas līmeni, vidi, kurai tas atbilst!
9. Ja kaut kas ir būtisks, bet veidne to neietver, varat pievienot uzvednei vairāk prasību.
10. Ja neesat apmierināts ar rezultātu, varat pielāgot uzvedni, vēl detalizētāk nosakot satura elementus.

Aizpildiet tabulu!

Apgalvojums patiesuma pārbaudei	Informācijas avoti	Kas liecina, ka konkrētais avots ir uzticams?	Pārbaudes rezultāts – apgalvojums ir paties vai nepaties